

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

4/94

Det gamle Næstved

Det gamle Næstved

Næstved var omkring århundredskiftet rig på mennesker med et særpræg, der gjorde dem til enere i mængden. En af dem var »Flæske Niels«, vist her og på omslagssiden. Skjorteærmer, delvis hvidt forklæde og grå bowler var hans kendetegn. Han gik til hånde på torvedage med sin trækvogn og trofaste følgesvend — en hund af ubestemmelig race.

Denne billedbog giver sig ikke ud for at være et historisk værk. Det er blot spredte glimt fra tidligere tiders Næstved lynfrosset af gamle Næstved-fotografer, der på denne måde har bevaret mangt og meget, som ikke er mere.

Billederne vil være gode minder for mange gamle næstvedere, som i deres barndom og ungdom har færdes på disse steder og kendt mange af de scenerier, som her er skildret.

Specielt i Næstved, byen ved Susåen har talrige gamle bygninger og gade-partier måttet vige pladsen for andre og nyere i takt med den eksplosive udvikling, der har præget byen. En udvikling, der fik ekstra fart på efter 1935, da den store landsudstilling i anledning af byens 800 års jubilæum fandt sted og igangsatte en voldsom ekspansion.

De mange billeder er udlånt dels fra Næstved Museums billedsamling, dels fra boghandler G. Lundstein Ibsens private samling og fotograf Ole Hansen, samt fra en række private fotografer. Vi takker de nævnte for udlånet af billederne. Der er billeder taget gennem årene af følgende fotografer: J. B. Melberg, Arnholtz, »Fotoamatøren, Næstved«, Carl L. Jensen, Carl Nielsen, K. Knudsen, alle Næstved.

Endvidere er der billeder fra Holme-gårds Glasværks billedarkiv.

Bogens vignetter er tegnet af Eva Haase, billedteksterne er fortalt af redaktør Otto Elbo.

Et snapshot fra Ringstedgade mange år før supermarkedernes dage: Johannes Olsens Urtekramhandel med familien Olsen og flere tilløbende. Det var en af de gode, gamle forretninger med sand på gulvet og spyttebakke i hjørnet. Varesortimentet rakte fra kul, koks og korn til cigarer, spegesild, klipfisk og sy-nåle. I gården boede, som skiltene viser, sadelmager H. C. Mortensen og »Bendtsen, examineret beslag-smed«.

Til venstre i billedet, et hestehoved foran hestens hoved, værthusholder Larsens prunkløse etablissement. Bagved bygningskomplekset lå bryggeriet, der gav navn til hele herligheden: »Bryggergaarden«.

Det formeligt vrimlede med beværtninger og små, fordringsløse restauranter i Næstved omkring århundredskiftet — små hyggelige »beverdinge«, hvor borgerne spillede kort, diskuterede politik eller blot passerede over en toddy, thevandsknægt, brændevin eller øl. Her er »Cafe Torvehallen«, der, som navnet antyder, lå ved torvet, og den var overfyldt på torvedage. På muren mellem de to vinduer ses en plakattavle, der forkynder, at der i Næstveds første og dengang eneste biografteater spillede filmen »Tyrefægtning«.

Næstved, der på det tidspunkt kun var en lille provinsby med få tusinde indbyggere, havde 55 beværtninger. Bag vinduerne i »Cafe Torvehallen« kunne slagterne sidde usete og nyde deres genstande, medens de ved at lette lidt på gardinet kunne holde øje med, hvordan medhjælperen nu passede boden, mens mester var væk.

Da Frederik den 8. lå ved dragonerne i Næstved, 4. dragonregiment, boede han i huset til venstre i Grønnegade. Den gamle dragonkasserne ses i baggrunden. De sorte skråstivere støtter det gamle ridehus, som er fredet og Danmarks ældste. Dets tilværelse som ridehus er forbi. Det er nu rammen om eksercitsøvelser. Men i 4. dragonregiments tid red de blå dragoner rundt i huset og øvede sabelhugning til udstoppede halmfigurer. Efter at dragonerne havde forladt byen og var draget til Randers, fik panservåbnets befalingsmandsskoler til huse her.

Et kig ned ad »Jernbanevej« omkring århundredskiftet, da færdselsåren fra Jernbanestationen til Sct. Mortens kirke endnu havde vejkarakter. Til højre i billedet den monumentale bygning »Våbenbrødstiftelsen«, der blev bygget i 1876 på initiativ af Våbenbroderselskabet stiftet 1862 af 29 mænd i Næstved, der havde deltaget i krigen 1848.

Man har disse 29 mænds navne fra kopien af et dokument, som blev nedgravet i grunden til venstre for hovedindgangen ud til Jernbanevej. Dokumentet ligger i en kobber-urne, som også indeholder mønter slået i Kong Kristian IX's regeringstid samt en kort beskrivelse af stiftelsen.

Kort efter århundredskiftet blev »Jernbanevej« brolagt af disse gæve, skæggede vejarbejdere. Stenene blev omhyggeligt lagt i mønster og derefter banket fast ved hjælp af brolæggerjomfruer. Et par af mændene ses med hånden på jomfruen.

Til højre Sophus Bundsens kendte »Conditori & Restaurant«, hvor en del af borgerskabet samledes. Det var faste stamgæster til »Klørsjavs« hver formiddag.

Ved Jernbanegades omlægning for få år siden — den kom til at hedde »gade« ved brolægningen — toges brostenene op og opmagasineredes på Næstved kommunes oplagsplads, fra hvilken en del af dem er vendt tilbage i gadebilledet som »pyntebrolægning« hist og her.

Kindhestegade er en af Næstveds ældre og særprægede færdelsårer, og den har skiftet karakter — er blevet moderniseret i temmelig kraftig grad. I det gamle hus foretoges fra 1900-tallet og fremefter adskillige moderniseringer under det røde tegltag.

H. Christiansen, indehaveren af forretningen »Konkurrenten«, havde forståelsen af, at forbipasserende kunne fristes, når der var indblik i forretningens indre via store facaderuder. De tidligere småvinduer afløstes af store.

Men det hele er forlængst, som mange andre af Kindhestegades gamle huse, forsvundet for at give plads for store, moderne bygninger. »Konkurrenten« veg for »Autogården«.

Hjørnet af — til venstre Ramsherredgade og til højre Skomagerrækken. Fotografiet stammer fra 1890, men disse gader nævnes i gamle annaler allerede i 1600-tallet i anledning af en kuriøs sag: Skomagerlauget i Næstved indledte i 1638 en aktion mod flere navngivne skomagere, der drev virksomhed i de to nævnte gader. Årsagen var, at de udøvede faget uden at have lært det. De havde aldrig søgt optagelse i skomagerlauget, og uden at være medlemmer af dette, måtte man ikke drive skomagervirksomhed i Næstved.

Pågældende skomagere i Ramsherredgade og Skomagerrækken blev af øvrigheden tilsagt at møde på rådhuset, hvor det krævedes af dem som kun udførte reparationsarbejde (»skoflikkere«), at de skulle lade sig optage i lauget og betale afgiften, en ungarsk gylden.

Nogle udeblev ganske roligt, andre mødte og lovede dels ved lejlighed at betale afgiften til lauget, dels at de aldrig skulle »lave nyt arbejde« — fremstille sko.

En enkelt, der nægtede at betale afgiften, og som blev overbevist om, at han havde fremstillet fodtøj og solgt det i omliggende landsbyer, blev dømt til »forvisning fra byen«. Han skulle ifølge dommen forlade byen »inden tre solemærker«, og det gjorde han så.

Konstgaden
rækken

I fotograf Carl Niensens efterladte samling af gamle Næstved-motiver fandt man dette billede af »Den gamle borgmestergaard«. Dele af den gamle borgmestergård findes endnu indbygget i vore dages »Missionshotellet«, der i det ydre har bevaret en del af stilen fra hine tider og stadig som »undertitel« fører navnet.

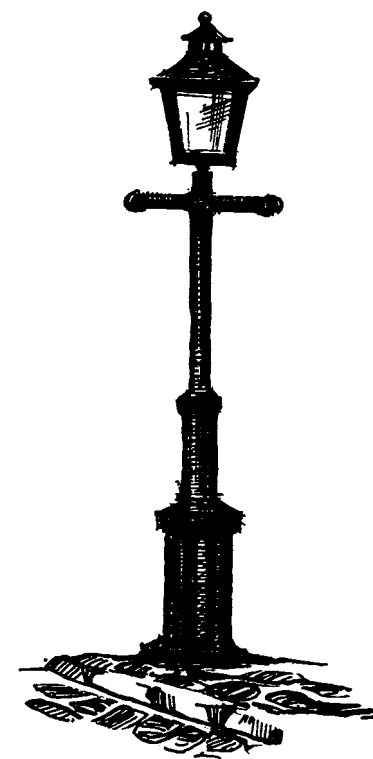
Billedet er fra 1896 og viser, at man endnu på dette tidspunkt drev gartneri og planteskole midt i selve byen. Gartneriet grænsede ud til Jernbanevej, og på gangen mellem mistbænkene går damer fra 80'erne iklædt datidens højeste mode. Sandbjerget, i baggrunden, som til århundredskiftet ragede op midt i byen, er forlængst gravet bort, og byens gartnerier er lagt ud i periferien. I baggrunden til højre ses Industribygningen og Teknisk skole.

Det indre af Gøernes gård, der opførtes i 1400-tallet ved Sct. Peders kirkeplads flankeret til den ene side af strædet »Pølsen«, der forbandt Sct. Peders kirkeplads med Axeltorv. Gøernes gård ejedes af den kendte adelsslægt Gøye. — Dette forud så prægtige bygningsværk forfaldt slemt efter århundredskiftet, og i 50'erne ansøgte ejerne om lov til at nedrive bygningerne for på tomten at rejse et moderne bygningskompleks. Gøernes gård var fredet, og der rejste sig mange protesterende røster. Der iværksattes en indsamling, hvis formål var at restaurere Gøernes gård. Dette ville koste 400.000 kr., og indsamlin-

gen indbragte kun en brøkdel af dette beløb. Ingen havde lyst eller råd til at restaurere gården, og så blev tilladelsen givet til nedrivning. Denne foregik under Nationalmusæets opsig. Hver sten og hver bjælke blev nummereret, og hele bygningen lagt i kasser, som transporteredes til Aarhus, hvor det er meningen at genrejse Gøernes gård i »Den gamle by«. Men det er endnu ikke sket, og det har lange udsigter med genrejsningen. Bygningerne hviler stadig trygt i de mange kasser i Aarhus. Men på tomten er rejst en ny Gøernes gård i stål og beton.

Sådan var det osse i halvfemserne — i Næstved. Et parti fra »Gallemarken« med en af Næstveds gamle møller i baggrunden. Datidens teeagere lancerer »forklædemøden«. Nu er arealet tæt bebygget.

AXEL TESCH

Der flages i Ringstedgade i anledning af en festdag i 90'erne. Det udhængende skilt viser, hvor købmand Axel Tissot havde sin forretning overfor Helliggejst eller Helligåndshuset — tidligere hospital, nu museum. Gaden er ikke blevet bredere siden, men 90'ernes brosten og hestepærer er afløst af asfalt og oliedryp fra biler.

Helligåndshuset var før musæumstiden, hvad der karakteriseres som »en mild stiftelse for gamle og svage folk«. Forstanderen kaldtes prior og beboerne »søskende«. Huset er oprettet i 1300-tallet ved frivillige gaver, men under Skovklostrets (Herlufsholms) overhøjhed. Den bevarede hovedbygning — altså nu musæet — er ifølge historikeren Otto Smith fra 1400-tallet.

Dyrskuerne i det gamle Næstved var en broget forestilling, hvor der var meget andet til skue end just dyr. Her præsenteres med Storemøllen som baggrund maskinfabrikken Gideons sensationelle petroleumsmotor af møllebygger Brandt Jørgensen. Endvidere viste Sjællandske Møllestensfabrik i Næstved kværne med »Kunststen« . . . nå, de læste »Kunsten«? Men det var altså møllesten støbt af stenmaterialer.

Et forlængst forsvundet parti ved Næstveds gamle havn. Her er de sidste rester af den gamle »træksti«, ad hvilken man før i tiden gik på land og trak tungtlastede pramme op ad åen til havnen. Nu er den blevet til en bred, asfalteret færdselsåre: »Kanalvejen«, der fører megen trafik ud langs den i 1930'erne gravede kanal fra Næstved til Karrebækfjorden ved Ydernæs.

Det gamle Næstveds mest fotograferede og malede motiv: Bredstræde, der nu har maattet vige pladsen for Næstveds store parkeringsanlæg i to etager med plads til 400 biler. Bredstræde var dengang tilgængeligt fra »søsiden«, idet det endte blindt ud mod Susåen. Idyllen er gengivet af mange malere og tegnere. I baggrunden Mogens Tuesøns navnkundige »Stenboder«, verdens første rækkehusbebyggelse, og over dem hæver sig Sct. Peders kirketårn. Nabo til Bredstræde var det parallelleltløbende »Lille Bredstræde«, hvor en af Næstveds mest originale indvånere, »Skibsreder« Wollander havde tilhuse. Når hans titel er i gåseøjne skyldes det, at hans flåde bestod af små robåde, som man kunne leje og sejle op og ned ad Susåen med. »Skibsrederens« flåde ville næppe have stået for et eftersyn af skibsinspektøren. Bådene var gamle og ret medtagne, men Wollander flikkede selv på dem og stoppede de værste huller ved at slå zinkplader over lækagerne og tjære det hele godt til. Bredstræderne stammede fra Næstveds middelalderhavn. De var blot to af mange smågader og stræder, der fra Sct. Peders kirkeområde strakte sig ned mod havnen som tænderne på en rive. Men havnen rykkede mod øst, og de fleste af stræderne forsvandt. Bevaret er Kompagnistræde, der dog har mere karakter af gade.

VETT & WESSELS UDSALG.

Slægt

Torvescene fra Axeltorv i byens midte. Billedet er fra 80'erne, og det markante bygningsværk til venstre, den gamle vagt, er borte. Bag denne bygning lå en beværtning, hvis indehaver hed Anders, og værts- huset hed aldrig andet end »Anders bag vagten«. I baggrunden til højre ses den gamle Nandrupske køb- mandsgård, hvor brændevinsflasken og tobakstønden altid stod fremme til kundernes velbehag.

I midten Frederik den syvendes obelisk, der nu er flyttet andetsteds hen.

Den dag i dag holdes torvedag. Bønder og gartnere kommer til byen med deres produkter, fiskere ligeså, for at falbyde deres varer.

Næstved brandvæsen præsenterer med stolthed på Axeltorv i tyerne den første høje stige under en sprøjteprøve, hvor købmand Scheel-Bechs ejendom er prøveobjekt. I baggrunden hotel »Skandinavien« — forlængst forsvundet.

Et parti i Ringstedgade i Næstved, som kun de ældste borgere husker: »Næstved Tidendes Bogtrykkeri«. Bladet grundlagdes i 1866 af bogtrykker C. V. Petersen i Grønnegade, men flyttede få år senere til denne ejendom i Ringstedgade 13, hvor bogtrykkeren med få til at hjælpe sig udsendte »Næstved Tidende« indtil 1917, da bladet blev »befolkningens eje« som det aktieselskab, det er i dag

Udviklingen er gået stærkt for Næstved Tidende. Det gamle hus er vejet for en ny facadebygning ud til Ringstedgade og et kompleks af bygninger bagud på grunden med de tekniske afdelinger. Men dette er altså huset, hvor den gamle redaktør med sin sirlige skrift prentede sine spidsartikler for 100 år siden.

Ferdinand S. Bahnsens isenkram og udstyrsforretning i Torvestræde. Forretningens indehaver og personale fra byburet og op gennem graderne er fremme til »parade« og enkelte tilfældige kunder ligeså. Udfor vinduerne på førstesalen ses eksemplarer af de i 90'erne så hyppigt forekommende gadespejle ved hjælp af hvilke beboerne kunne sidde i lænestolen indenfor vinduet og beskue trafikken op og ned ad gaden.

Ferd. S. Bahnsens Isenkram og Udstyr

Ferd. S. Bahnsen
Torpvejstræde

Lager og gros af
Isenkram og
Porcellæn.
extra godt Værktøj
Kjøkkenudstyr

Jagtgevær

CYKLER & BARNEVOG

gode Varer

STAALVARER & PORCELÆN

Kunstmaleren Karl Hansen Reistrup er en af Næstveds berømte sønner, og den vej, ved hvilken hans hus ligger, blev opkaldt efter ham: »Reistrupsvej«. Han slog sig ned i sin særprægede villa her i 1888 efter at have fartet rundt i verden, bl. a. i Frankrig og Kaukasus. Han var ven med Herman A. Kähler og modellerede på den kählerske virksomhed sine højt skattede dyrefigurer.

I øvrigt var han »Bataillemaler« — hans yndede motiver var soldater til hest i kampscener, og to af hans berømteste malerier er »Paraden ved Livgardens 250 års jubilæum« og »Rytterfægtning ved Aarhus«, der er i kongehusets eje, samt

den danske dragon Niels Kjeldsens kamp mod prøjsiske husarer.

Når dragonerne øvede brugen af sabler fra hesteryg, sad Hansen Reistrup ved ridebanen og tog sine skitser. Hans dragonbilleder er i dag højt vurderet og meget efterspurgt, og ikke mindst er det for gamle dragoner interessant at kunne konstatere, at hver detalje i uniformer, udrustning og seletøj på hestene er helt korrekt gengivet.

Her ses maleren på sin fødselsdag i hjemmet med et kæmpelærred bag sig. Gengivelse af heste og hunde — dyr i det hele taget — var hans mesterskab.

Tre generationer, »Esbensens Harmonikatrio«, gav i tyverne koncerter rundt om i alle omegnens forsamlingshuse, men også i selve Næstved i teatersalen, som den kendte trio formåede at fylde flere gange. Tilbage af trioen er nu kun drengen på billedet, den bl. a. fra radioen kendte kapelmester Svend Aage Esbensen, hvis transmissionsorkester tidligere hørtes hyppigt fra restaurant »Varne« i Aarhus og fra københavnske restauranter.

Fra Kählers keramiske virksomhed, der etableredes af Herman August Kähler i 1875. Han havde lært pottemageriet hos sin far i Næstved i 1850'erne og drog så ud for at lære mere, blev uddannet på Teknologisk Institut, modellerede hos Bissen og drog dernæst på valse i Tyskland og Schweiz.

Herman A. Kähler vendte tilbage til Næstved, arbejdede endnu nogle år sammen med faderen og byggede så i 1875 sin virksomhed, der under hans ledelse blev en stor og betydende virksomhed, senere verdensberømt. Han forstod at knytte talentfulde kunstnere til virksomheden: L. A. Ring, H. A. Brendekilde, Carl Lund, Karl Hansen Reistrup, Jens Thirslund og mange flere.

Keramiske arbejder udgået fra Herman A. Kählers virksomhed belønnes med »Guldmedailler« og »Grand Prix« rundt om i verden.

I 1916 kørtes med Næstved som udgangspunkt »Stjerne-løbet« for motorcyklister. Det gik til Vordingborg, Præstø og Skelskør, i alt en distance på 170 km. Billedet er taget ved starten i Østergade udfor købmand Brandts nu forlængst nedrevne magasinbygning.

Af deltagerlisten ses, at der deltog mange militære motorryttere men desuden repræsentanter for firmaer som Offer Andersens automobilforretning, Næstved Tidende, Levison, København, m. fl.

I 1846 fik I. A. Hermansen kongelig tilladelse til at være jernstøber i Næstved, og virksomheden begyndte med støbning af kakkellovne, plovjern og landbrugsmaskiner. Efter I. A. Hermansens død drev sønnerne Henrik og Osvald virksomheden videre. I slutningen af århundredskiftet udvidedes produktionen til også at omfatte elektromotorer, ventilatorer, pumper, elevatorer og mange andre maskiner. 1906 overgik virksomheden til aktieselskab og indgik i sammenslutningen »De forenede Jernstøberier«.

Her et billede fra »gamle dage«, da virksomheden endnu hed Hermansens Jernstøberi med en af de gamle smelteovne i baggrunden. Arbejdsstyrken flankeres af brødrene Hermansen.

En af de talrige parader, 4. dragonregiment holdt på Axeltorv. Regimentet blev i 1870 stationeret i Næstved, og »de lyseblå dragoner« var i 40 år med til at præge Næstved. Ved dette regiment blev kong Frederik VIII — dengang kronprins — uddannet som kavalleriofficer, og mange andre kendte navne har gjort tjeneste ved det gamle regiment.

Billedet er taget en sommerdag år 1900.

I baggrunden købmand C. Satterups kendte forretning, som nu har vejet pladsen for A/S Gøyrernes gård's moderne kompleks.

De Næstved-dragoner foretog hvert år et langdistance-ridt syd på ad Vordingborg til, drejede fra ved Kostræde og red til Svinø, hvor man lod hestene svømme over det meget smalle, men også meget dybe farvand over til Dybsø. Så red man langs ad øen og vadede hestene over til Enø, red til Karrebæksminde og tilbage til Næstved — en tur på et halvt hundrede kilometer.

Overfarten mellem Svinø og Dybsø var ingenlunde ufarlig, for der gik en stærk strøm, hvorfor der da også altid var en ritmester med mandskab i en redningsbåd parat til at fiske de dragoner op, som ufrivilligt forlod hesteryggen.

Billedet viser redningsbåden på vej mod en uheldig dragon.

Et hvil under staldtjeneste på den gamle Grønnegades kaserne, hvor de lyseblå dragoner holdt til. I spiltovene står de fyrige dragongangere, og ved hver bås hænger sadel, stighbøjler og seletøj. Omkring stolperne ved båsene var viklet halmbånd, for at hestene ikke skulle beskadige bagbenene, når de sparkede bagud.

Kassen i midtergangen indeholder foder, som blev nøjagtigt tilmålt dragonhestene, der plejedes med samme omhu som spædbørn nutildags.

Jernbanevej med Teknisk Skole og Industribygningen i 1890'erne. Det var, mens man endnu i bymidten havde »Sandbjerg« (til højre). Dette er forlængst gravet ud og kørt bort for at give plads for en række bygninger. Nederst på Jernbanevej ses Sct. Mortens kirke.

»Ringstedgades Forlængelse« som den så ud i 1894. For små penge kunne man dengang hos vognmænd i Næstved leje et køretøj med hesteforspand og køre sig en søndagstur i omegnen. Men denne trafik ophørte, da bilerne begyndte at spille en rolle i gadebilledet. Det blev for farligt med de forholdsvis uerfarne »søndagskørere«, som ikke kunne styre hestene, når disse blev bange for de nymodens »selvkjørende« transportmidler, og løbskørsler forekom hyppigt.

»Kattebjerget« i Næstved 1870, senere navngivet til »Ny Østergade«, som det hedder den dag i dag. I baggrunden ses Sct. Mortens kirke, der er den eneste af bygningerne på fotografiet, som stadig eksisterer.

Børnehjælpsbazaren i 1908 var en stor begivenhed i Næstved. Selve bazaren holdtes i Industribygningen, og for at trække folk til, lod man et vældigt optog af børn på heste drage gennem byens gader. Det var en god propaganda for bazaren.

Optøget sluttede foran »Industriforeningsbygningen«, som den hed. — Denne bygning har gennem årene dannet rammen om tusindtallige festligheder og møder i Næstved, og her havde man teatret.

Bygningen blev opført af Industriforeningen i 1876 for 55.450 kr. Byen skænkede grunden. Allerede før bygningen var opført, kom den første ansøgning fra en teaterdirektør om leje af teatersalen. 20. februar 1877 blev så »Industriforeningsbygningen« indviet med pomp og pragt. Formanden for byggeudvalget var Baron Redtz Thott, Gavnø, og han udtrykte i sin indvielsestale ønsket om, at »bygningen måtte bidrage til at fremme det gode, sande og skønne«. Det kom den så også til i mange år. Den blev centrum for kulturelle og merkantile arrangementer i hobetal.

Teatersalen blev siden ombygget flere gange, og her opførte teaterdirektør Chr. Glatved i mange år »Næstved sommerrevy«, der rummer mange minder for ældre næstvedere.

Industriforeningen afhændede i 40'erne bygningen til Arbejdernes Fællesorganisation, som efter at have drevet den nogle år solgte den til Hovedstadens Brugsforening, der nedrev bygningen og rejste sit supermarked på tomten.

Næstved havde mistet sit teater, og det begrædes den dag i dag.

Næstveds gamle håndværkere satte under laugsvæsenet og og så senere deres præg på byen, og håndværkerfester har byen set mange af — med farverige, festlige optog. Her er håndværkeroptoget ved festen 28. juli 1889 anført af et truttende hornorkester, hvis medlemmer er i »diplomat« og høje hatte, derefter to vogne med honoratiorens og dernæst den lange række af udsmykkede vogne illustrerende hver sit håndværksfag.

Konsul Wilh. Smiths store købmandsgård var forhen pakket med hestekøretøjer. Her holdt omegnens landmænd ind og staldede op, medens man var i byen for at handle. At man også havde et ærinde til firmaet Wilh. Smith, vidner vognenes last om.

Det var travle dage for gårdskarlen, og helt hektisk blev det, når køretøjernes mange ejere kom tilbage for at gøre klar til hjemturen. Billedet giver et godt indtryk af parkeringstætheden en sommerdag i begyndelsen af århundredet.

Hestemarked på Axeltorv — en stor dag, hvor landboerne erobrede bymidten for dér at præsentere deres væl ige gangere. Enhver handel afsluttedes med kraftige håndslag, og hyppigt blev der drukket lidkøb på »Skandinavien« i baggrunden. Senere flyttede det egentlige hestemarked andetsteds hen i byen, og på markedsdagene slog gøglerne deres telte op på torvet.

To gamle Næstved-forretninger, der ikke eksisterer mere. Ingen er i tvivl om indehavernes navne med de skilte, man prydede facaderne med. H. Krag og Brødrene Johannsen har her stillet deres personaler op til parade til ære for fotografen — Krag er i stand til at præsentere sit hestekøretøj, medens brødrene Johannsen kun kan opvise en almindelig menneske-trukket trækvogn. Til gengæld er brødrenes facade jo særdeles »nymodens« efter datidens forhold med solmarkiser og »sorte klædninger« hængende på bøjler udenfor forretningen til almindelig beskuelse og beføling.

De faldne i krigene 1848 og 1864 med hjemsted i og ved Næstved fik deres mindesmærke — rejst af forsvarsbrøderselskaberne ved Sct. Mortens kirke. Ved afsløringshøjtideligheden mødte krigsministeren i spidsen for en uhyre folkemængde, og garnisonen medvirkede. På billedet ses i de lyseblå uniformer 4. dragonregimentets musikkorps i spidsen for processionen af forsvarsbrødre på vej gennem Jernbanegade.

Hotel Axelhus, som det så ud i bebyndelsen af dette århundrede. Telefonen var en nylig opfundet ting, og Næstved havde også fået en telefoncentral. Det imponerende »stavvær« på hotellets tag »samlere trådene« fra de dengang ikke så forfærdelig mange abonnenter.

Under telefonstilladset nede i hotellet gik det stilfuldt til, medens man i naboejendommen i »Landmandshotellet« havde det mere jævnt og bramfrit.

Urmager Ahrentzen og stationsforstander Stub ejede Næstved telefoncentral indtil 1891, da Københavns Telefon Aktie Selskab overtog den. Den var begyndt med 12 abonnenter, men voksede hurtigt, og da direktør Svend Holst for 49 år siden begyndte udgivelsen af sin »Telefonnøgle«, var der 1023. Nu er der op mod 8000 telefonnumre i »Nøglen«. Da telefoncentralen oprettedes, fik ingen »Nr. 1«, men doktor Hytten fik som første abonnent »Nr. 2«.

Et billede fra Herlufsholm: Fugleskydningsdagen. Denne gamle tradition med fugleskydning holdes stadig i ære, og denne dag er stadig et af sommerens højdepunkter for eleverne på den gamle, ærværdige skole. Skoleuniformen var på festdagen hvide benklæder og mørkeblå jakke.

Masten er rejst, og på dens top ses fuglen, der var mål for mange mere eller mindre velrettede skud.

Hotel Vinhuset, byens ældste hotel, som det præsenterede sig, da «dagvognen» endnu kørte. Dagvognen var datidens rutebil, og den lukkede vogn var en fornem ekvipage på de tider — et luksuskøretøj. Det gamle, hyggelige hotel har gennemgået mange indre moderniseringer, men man har pietetsfuldt bevaret præget fra gamle tider — det gælder ikke blot den gamle munkekælder med hvælvingerne dybt under hotellet, men også andre af hotellets lokaliteter. Forfatteren Karl Gjellerup kendte og satte megen pris på Vinhuset, og han har henlagt en del af handlingen i sin kendte novelle »G-Dur« hertil. På billedet ses dagvognen foran hotellet.

Mange mennesker husker venstre side og midterpartiet af Brotorvet, således som det er skildret af fotografen her; men der lever nok ikke så mange, der kan erindre de gamle huse i højre side og forgrunden. Som også den gamle gadelygtes form og gangbrættene over den åbne kloakrende fortæller det, er vi tilbage i 80'erne. Brotorvet med de toppede brosten ligger øde hen i midt-dagsheden.

Foran købmandsforretningen (Frederik H. B.) står købmandsfamilien opstillet til fotografering. Denne ejendom er først for nylig faldet for bulldozere.

Karrebæksminde kanal ved århundredskiftet. — Den gamle mølle her fik et meget dramatisk endeligt: I Stumfilmens glade dage, da de to komikere »Fyrtårnet« og »Bivognen« var på deres højeste, indspillede filminstruktøren Lau Lauritzen filmen »Ole Opfinders Offer«, og en stor del af filmen foregik i og omkring denne mølle, som Lauritzen købte til formålet.

I en af scenerne måtte »Fyrtårnet« tage tre-fire omgange hængende på den ene møllevinge, og da man ikke brugte »stand in« dengang, var det skuespilleren personligt, der — ganske vist forsvarligt bundet — tog turen.

Filmen sluttede med den store møllebrand. Møllen fyldtes forud med gamle filmstrimler og efter at filmfotografer var placeret på strategisk vigtige punkter, blev møllen stukket i brand.

Tusinder af mennesker overværede fra den modsatte kanalbred den gamle mølles endeligt.

Brandscenerne kom i kassen som de skulle, og filmselskabet drog bort efterladende ruinen. Møllen blev aldrig genrejst. Der var ikke brug for den.

Karrebæk fjord havde tidligere ved sine bredder flere søgte badesteder, hvor navnlig Næstveds ungdom boltrede sig i brakvandet: »Ydernæs« og »Nora Mortensens Minde«.

Umiddelbart ud til Karrebæksminde badestrand rejstes i begyndelsen af 1900-tallet restauranten med det rekreative navn »Tag den med Rø«. Her tyede man ind efter badet for at drikke citronvand eller kaffe. Til højre for restauranten ses det gamle »sømærke«, der var malet rødt og hvidt. Det er borte nu.

Parkeringsscenen er fra Næstveds badested Karrebæksminde, hvor tusinder også dengang svaledede sig på varme sommerdage.

Havnevæsenets lille dampbåd »Suså« på vej med passagerer fra Næstved gamle havn mod Karrebæksminde. Den lille dampbåd har sin egen historie: Indtil 1892 var på begge sider af Susåens løb fra Næstved gl. havn til åens udløb i fjorden ved Ydernæs anlagt »trækstier«. Man trak ved levende hestekraft de tungt lastede pramme fra fjorden ind til byen.

I 1892 indkøbte havnevæsenet på et værft i Gøteborg for 21.000 kr. den lille damper »Suså«, som derefter blev anvendt til at bugserer de store pramme op til Næstved.

Bugseringen med damper blev en succes, der fulgtes op: endnu en damper blev købt og navngivet »Enø«. Begge dampbåde brugtes i en årrække til transport af passagerer til og fra Karrebæksminde om søndagen, og det var en herlig tur med »Suså« eller »Enø« ned ad det snoede Susåløb, tværs over Karrebækfjorden til Karrebæksminde.

Nu er kun »Enø« tilbage, og den er blevet diesel-dreven. Den bruges fortsat til bugsering.

En scene fra »Grusgraven«, Næstveds tidligere forlystelsesplads midt i byen. Her så næstvederne for første gang kørsel (dødsdromkørsel) på motorcykler og racerbil på lodret væg. Forlængst har denne form for underholdning mistet den tiltrækning, den havde i begyndelsen af 30'erne, og »Grusgraven« har helt skiftet karakter. Den er nu blevet dels til rådhusplads og dels til parkering og grønne områder.

Grusgraven blev også benyttet af omrejsende cirkus. Få byer havde en så centralt beliggende cirkusplads. På billedet ses cirkus Miehes telt rejst på pladsen i 1930'erne. År efter år kom denne velrenommerede cirkus til Næstved, hvor Miehe-familien havde mange venner.

Omkring år 1900 pustede »Store Otto«, alias glasmager Otto Jensen, den berømte store »Danmarksvase« — et mesterstykke, der krævede bl. a. meget »vejr« af Otto Jensen. På det første billede ser man ham stående højt til vejrs pustende af alle kræfter i røret, der fører ned i træformen, hvor vassen blæses op. På det andet billede er vassen taget ud af træformen, og andre glasmagere arbejder videre med den, medens Otto Jensen ser til i baggrunden. Det er glasværkshistoriske billeder lånt fra Holmegaards Glasværks arkiv.

Et billede fra den gamle glashytte på Holmegårds Glasværk. Anfængere og glaspustere ses i travl virksomhed — udøvende det gamle håndværk, som de gør det den dag i dag i visse af glasværkets afdelinger.

Glasværksarbejdernes børn blev godt oplært efter datidens forhold. Glasværket havde sin egen skole, og herfra er billedet taget: frikvarter en sommerdag. I baggrunden toiletbygningen.

Glasværkeds skole
ca. 1900.

Typiske repræsentanter for »Glassamfundet« i Fensmark. De er fotograferet foran en af de boliger, som Holmegaards Glasværk lod bygge til sine arbejdere. De ligger umiddelbart op til glasværket og er fremdeles beboede af »glasfolk«, der fra dette boligkvarter ikke har mange skridt til den virksomhed, de tjener. Huset her er fra 1833. I døren står glasværksarbejder Knud Nielsen. Det er hans kone, der sidder og rører frikadellefars på trappesten, mens børnene interesserede ser til.

I vore dage varmer man glasovnene op med olie. Anderledes var det i 1800-tallet og langt ind i 1900-tallet — da fyrede man med tørv fra Holmegaardsmosen, hvis vældige arealer nåede helt op til glasværkets bygninger. Billedet her er fra en varm sommerdag i året 1900. De hestetrukne vogne transporterede tørvene ude fra Holmegaardsmosen ind til Holmegaards Glasværks store lagre. Tusinder af tons skulle køres i hus til en lang vinters forbrug.

Holmegaards Glasværks gamle portnerbolig, bygget 1828. De to mænd er arkitekt Jacob Bang, der blev dansk serviceglas' pioner og store formgiver i den lange årrække, han var ansat på Holmegards Glasværk. Den anden mand er en af glasværkets betroede folk, glasmager Søren Peter Larsen. »Kjør i skridt«, står der på skiltet bag dem.

En af de gamle lastbiler med faste ringe, der i bilismens barndom kørte soda fra Holme Olstrup station til Holmegaards Glasværk

Det sidste billede — fra udstillingsåret 1935. I anledning af Næstveds 800 års dag var denne landsudstilling blevet til på markerne udenfor præstegården i Lille Næstved.

Arkitekt Urban Hansen Reistrup, søn af kunstneren Karl Hansen Reistrup, var mester for dette værk: »Den hvide by«, som udstillingen kaldtes.

»Den hvide by« forsvandt samme år, men stadig taler ældre generationer med ærefrygt i stemmen om udstillingsåret.

Der skete nogen dengang — noget, der satte meget i gang. Noget, der har sat præg på Næstveds silhuet i dag.

